

یادداشت

رژیم حقوقی دریای خزر، فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌روی ایران

میثم کاکاوند - تحلیلگر اقتصادی

● رژیم حقوقی دریای خزر یکی از مهم‌ترین مسائل میان ایران و کشورهای حوزه دریای خزر بوده که بیش از دو دهه هنوز هم محل اختلاف است. موضوعات مورد اختلاف در رژیم حقوقی دریای خزر به‌طور عمده شامل این موارد است: پرواز هواپیما بر فراز دریا، رژیم کشتی‌رانی، ماهیگیری، آلودگی دریایی و مکانیسم مناسب برای شراکت منابع نفتی. در مورد دریا یا دریاچه بودن خزر نظر یکسانی وجود ندارد، اما در کل وضعیت آن به گونه‌ای است که هیچ‌کس آن را تابع «حقوق بین‌الملل دریاها» نمی‌داند. بنابراین دعوای مربوط به آن را نیز نمی‌توان بر اساس کنوانسیون ۱۹۸۲ م. مربوط به حقوق دریاها حل‌وفصل کرد. از این رو ضرورت تدوین رژیم حقوقی برای این دریا کاملا مشخص است.

پیشینه‌تاریخی

تا پیش از فروپاشی اتحاد شوروی، دریای خزر تحت حاکمیت مشترک دو کشور ایران و شوروی بود و در عمل مشکلی میان آن دو وجود نداشت، اما در ازین‌رفتن اتحاد شوروی و تجزیه آن کشور، آن بخش از قلمرو که در حوزه دریای خزر بود، تحت حاکمیت چهار کشور قرار گرفت و بیش از ۲۰ سال است که این چهار کشور به‌علاوه ایران نتوانسته‌اند به توافق بر سر رژیم حقوقی دریای خزر دست یابند. به‌طور کلی روند حقوقی دریای خزر سه مرحله داشته است: ۱) ایران و روسیه تزاری؛ در این مرحله دو معاهده بین ایران و روس‌ها منعقد شد: عهدنامه گلستان ۱۸۱۳ و عهدنامه ترکمانچای ۱۸۲۸ که هر دو بعد از شکست‌های نظامی ایران تقریبا تمام حقوق دریای خزر را به روس‌ها داد.

۲) ایران و اتحاد شوروی سابق؛ در این مرحله چندین معاهده منعقد شد که مهم‌ترین آن عهدنامه مودت بین ایران و روسیه در ۱۹۲۱ و قرارداد بازرگانی و بحریمایی در ۱۹۴۰ است که محدودیت‌های سابق در این معاهده‌ها برطرف شد و از این جهت چندین عهد ثبات در وضعیت حقوقی این دریا برقرار بود.

۳) فروپاشی شوروی در سال ۱۹۹۱میلادی که در پی آن پنج کشور ایران، روسیه، قزاقستان جمهوری آذربایجان و ترکمنستان حاشیه‌نشین این دریا شدند. از همین زمان بود که اختلاف بر سر تدوین رژیم حقوقی دریای خزر شروع شد و هنوز هم ادامه دارد.

بعد حقوقی و سیاسی

با تجزیه شوروی درواقع حاکمیت مشترک دوگانه بر دریای خزر به حاکمیت مشترک پنج‌گانه تبدیل شد. اختلافات میان این پنج کشور در واقع به تفسیرهای متفاوت از مسئله جانشینی که یکی از اصول حقوق بین‌الملل است، برمی‌گردد. جانشینی کشورها به این مفهوم است که کشوری به جای کشوری دیگر مسئولیت روابط بین‌المللی را در سرزمین معینی برعهده می‌گیرد. دو نظریه اساسی در این خصوص وجود دارد، یکی نظریه جانشینی مطلق است که بیان می‌کند تمامی حقوق و تعهدات یک کشور بدون استثنا به کشور دیگر (جانشین) انتقال می‌یابد. دیگری نظریه عدم جانشینی است که بیان می‌کند کشوری که مضمحل می‌شود، حقوق و تعهدات آن نیز از بین می‌رود و کشور جانشین بر اساس قاعده لوح مطهر یا لوح سفید، با آزادی کامل برای انتخاب حقوق و تعهدات بین‌المللی عمل می‌کند. در مورد رژیم حقوقی دریای خزر ایران و تا چند سال پیش روسیه، معتقد به جانشینی مطلق برای کشورهای تجزیه‌شده از شوروی بودند، اما کشورهای دیگر به نظریه عدم جانشینی معتقدند. در سال ۱۹۹۱ با شروع اختلافات بر سر رژیم حقوقی دریای خزر در ابتدا ایران و روسیه موضع مشابهی داشتند و معتقد بودند تا زمانی که رژیم حقوقی جدید تدوین نشده، معاهدات پیشین کماکان برقرار باشند. روسیه و ایران خواهان آن بودند که کشورهای ساحلی دریای خزر به‌طور مشاع از این دریا بهره‌برداری کنند درحالی‌که سه کشور دیگر دریای خزر خواهان تقسیم آن بودند، اما روسیه در سال ۱۹۹۸ موضع خود را تغییر داد و با قزاقستان و سپس با جمهوری آذربایجان پروتکل دوجانبه‌ای را تعیین کرد که بر اساس آن با وصل‌کردن دو سر نقاط ساحلی این دو کشور عملا حدود ۲۷ درصد دریا سهم قزاقستان و حدود ۱۹ درصد دریا سهم روسیه می‌شد.

ادامه در صفحه ۸

تک خیر

۴۰۰ میلیون یورو ارز صادراتی در نیما بدون مشتری ماند

● بررسی عملکرد سامانه نیما نشان می‌دهد با وجود تزریق دو میلیارد یورو ارز صادراتی تاکنون حدود ۴۰۰ میلیون یورو از ارزهای حاصل از صادرات بدون مشتری باقی مانده است. به گزارش تسنیم، بر اساس گزارش عملکرد سامانه نیما، تا پایان شهریور حدود دو میلیارد یورو ارز به بازار ثانویه تزریق شده است. این در حالی است که فقط ۱ میلیارد و ۶۳۰ میلیون یوور از این ارزا خریداری شده و به‌این‌ترتیب حدود ۴۰۰ میلیون یورو ارز صادراتی تزریق‌شده به نیما بدون مشتری باقی مانده است.

لیلا مرکن: بهمن‌ماه سال گذشته نیروگاه منجیل که زمین آن دارای معارض است، در راستای اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی به یکی از زیرمجموعه‌های بانکی غیرخصوصی واگذار شد تا کلکسیون بنگاه‌داری این بانک تکمیل شود. خریدار نیروگاه بادی منجیل «شرکت مدیریت انرژی تابان هور» است که بر اساس اطلاعات سایت این شرکت، ۹۹.۹۹ درصد سهامش متعلق به «گروه مدیریت سرمایه‌گذاری امید» است. اطلاعات درخ‌شده در سایت گروه مدیریت سرمایه‌گذاری امید هم نشان می‌دهد که ۷۰.۴۳ درصد سهام این شرکت متعلق به یکی از بانک‌های کشور، ۴.۷۱ درصد مربوط به مؤسسه رفاه و آتیه کارکنان این بانک و ۱۶.۶۷ درصد از سهام آن هم متعلق به صندوق بازنشستگی وظیفه ازکارافتادگی و پس‌انداز کارکنان بانک‌هاست. به این ترتیب می‌توان چنین نتیجه گرفت که بانک مزبور- خریدار نیروگاه منجیلی است که به اعتقاد کارشناسان یک نیروگاه زاین‌ده و ازرده‌خارج است و زمینش هم معارض دارد. هاشم اورعی رئیس انجمن انرژی بادی این معامله را به نفع هیچ یک از طرفین اعم از خریدار، فروشنده و منافع ملی نمی‌داند و بر این باور است که بانک‌ها نباید بنگاه‌داری کنند.بنگاه‌داری بانک‌ها معضلی است که به اعتقاد بسیاری از اقتصاددانان گریبان‌کشور را گرفته است. این بانک در زیرمجموعه خود از هلدینگ سرمایه‌گذاری و صرافی گرفته تا شرکت‌های معدنی نظیر گل‌گهر و پامپدکو و حتی شرکت‌های متعدد سیمانی را دارد. شرکت مدیریت انرژی امید تابان هور هم که بهمن سال گذشته نیروگاه بادی منجیل را (که از نظر تکنولوژی از رده خارج شده) خریداری کرده، وابسته به بانک است. این شرکت تاکنون تجربه‌ای در مدیریت نیروگاه بادی ندارد و به گفته کارشناسان اگرچه پنج تا شش هزار مگاوات نیروگاه را مدیریت می‌کند اما این نیروگاه‌ها حرارتی بوده و نیروگاه منجیل اولین تجربه شرکت یادشده در مدیریت نیروگاه با انرژی تجدیدپذیر است.

معارضین زمین نیروگاه

نیروگاه منجیل یکی از قدیمی‌ترین نیروگاه‌های انرژی تجدیدپذیر کشور است که در راستای اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی، خصولتی‌سازی شده است. یوسف آرمودلی رئیس سابق سازمان انرژی‌های نو به «شرق» می‌گوید: این نیروگاه از طریق مزایده سازمان خصوصی‌سازی به شرکت تابان هور از هلدینگ‌های سرمایه‌گذاری امید واگذار شده است.او درباره نیروگاه منجیل عنوان می‌کند: اشکالات مربوط به نیروگاه، سن زیاد توربین‌های بادی آن است. بعضی از این توربین‌ها نزدیک به ۲۰ سال دارند بنابراین نیازمند تعمیر هستند اما وسایلی بدکی آنها به‌راحتی پیدا نمی‌شود. به گفته آرمودلی در مقطعی که نیروگاه منجیل ساخته شد، ظرفیت توربین‌ها خیلی پایین بود. در آن مقطع ظرفیت هر توربین ۳۰۰ کیلووات بود در حالی که ظرفیت توربین‌های جدید سه مگاوات است.

او اضافه می‌کند: نیروگاه منجیل از نظر زمین هم

اقتصاد

با متنوع‌تر شدن سبد بنگاه‌داری بانکی

نیروگاه بادی منجیل خصولتی شد

عکس: عباس کوثری، شرق

است. رئیس انجمن انرژی بادی از بنگاه‌داری بانک ناراضی است و تأکید می‌کند: پول بانک‌ها متعلق به مردم است و باید آن را به یک‌عده متخصص در قالب وام قرض دهند تا آنها کار مدیریت نیروگاه‌ها را انجام دهند.او اضافه می‌کند: بانک حق ندارد سهام نیروگاه تجدیدپذیر را بخرد. به اعتقاد من هیچ دلیل منطقی‌ای برای این اقدام وجود ندارد. تنها چیزی که می‌توانم متصور شوم این است که سازمان خصوصی‌سازی به وزارت نیرو برای واگذاری نیروگاه منجیل در راستای اجرای اصل ۴۴ فشار آورده و این معامله انجام شده است.به اعتقاد اورعی، بانک هم متعلق به دولت است و واگذاری نیروگاه منجیل به این بانک فقط برای ارائه گزارش در راستای تحقق اهداف اصل ۴۴ انجام شده است. زیرا واگذاری نیروگاه به بانک به مفهوم درآوردن پول از جیب دولت و انتقال آن به جیب دیگر است و اسمش خصوصی‌سازی نیست.

نیروگاه منجیل فاقد صرفه اقتصادی

به گفته رئیس انجمن انرژی بادی، قیمت پایه نیروگاه منجیل ۳۱۰ میلیارد تومان اعلام می‌شود و بانک با پیشنهاد قیمت ۳۲۰ میلیارد تومان در مزایده برگزارشده برای فروش این نیروگاه، برنده اعلام می‌شود. او ادامه می‌دهد: درحالی‌که زمین نیروگاه معارض دارد، مبادله این نیروگاه جز در قالب اقدامات دستوری منطق دیگری نمی‌تواند داشته باشد. از نظر من به‌عنوان یک کارشناس، قیمت واقعی امروز نیروگاه منجیل صفر تومان است، زیرا زمین نیروگاه نه‌تنها سند شش دانگ ندارد، بلکه توربین‌های آن از رده خارج است. طبیعی است که حتی اگر بخواهید گوشی موبایل بخردید هم سراغ گوشی‌های ازرده‌خارج‌شده و بسیار قدیمی نخواهید رفت. به اعتقاد اورعی، این نیروگاه زیان‌ده است و به راحتی این مسئله قابل اثبات است. او اضافه می‌کند: سود حاصل از فروش برق نیروگاه منجیل باید معادل سود ۲۰ درصدی سرمایه ۳۲۰ میلیاردتومانی خرید نیروگاه باشد، اما آیا این نیروگاه که بخشی از ظرفیت آن از کار افتاده است، چنین سودی را ایجاد می‌کند؟ قطعاً نه. رئیس انجمن انرژی بادی بر این باور است که بانک سپه انگیزه کافی برای تعمیر و

به‌روزرسانی نیروگاه منجیل را ندارد، زیرا به‌روزرسانی نیازمند سیستمی چابک است. او بیان می‌کند: برای به‌روزرسانی نیروگاه منجیل باید تمام توربین‌های قبلی را که ظرفیت پایین دارند با توربین‌های روز ۳/۵ مگاواتی شرکت زمینس جایگزین کرد تا در نیروگاه برق بیشتری تولید شود. او می‌گوید: بانک تن به خرید نیروگاه منجیل داده است تا مدیران قبلی دولتی را که بازنشسته شده‌اند در قالب هیئت‌مدیره در این نیروگاه مشغول به کار کند. اورعی سخنان خود را با طرح این پرسش که چرا بخش خصوصی واقعی حاضر به خرید نیروگاه منجیل نشده است، ادامه می‌دهد و این‌گونه نتیجه‌گیری می‌کند که قیمت‌گذاری کارشناسی برای نیروگاه منجیل درست نبوده است. او عنوان می‌کند: قیمت چیزی است که هم فروشنده حاضر باشد بفروشد و هم خریدار حاضر به خرید باشد. وقتی این‌گونه نیست، یعنی قیمت درست تعیین نشده است. این رفتارها و این شیوه خصوصی‌سازی اقدامات آریایی است و واقعی نیست.

حق مشارکت خصولتی‌ها در مزایده

با وجود آنکه بخش خصوصی واقعی بارها نسبت به مضرات خصولتی‌سازی هشدار داده است، اما جعفر سبحانی، مشاور رئیس سازمان خصوصی‌سازی، در گفت‌وگو با «شرق» مشارکت خصولتی‌ها یا همان شبه‌دولتی‌ها را واگذاری‌های مربوط به اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی را منطبق بر قانون می‌داند.

او می‌گوید: ما فقط نیروگاه منجیل را! به خصولتی‌ها نفروخته‌ایم، به بانک دیگری هم در سال‌های گذشته بنگاه واگذار کردیم و برخی شبه‌دولتی‌ها پتروشیمی، مخابرات و ... را خریدند. سبحانی اضافه می‌کند: خصولتی‌تعریف من و شماست. مطابق قانون تجارت، یک مجموعه یا شرکت خصوصی یا دولتی است. وقتی ۵۰ درصد به‌علاوه یک سهام مجموعه‌ای متعلق به بخش غیردولتی باشد، اصطلاحاً نمی‌گوییم دولتی هستند. این شرکت‌ها منعی برای حضور در مزایده ندارند.او عنوان می‌کند: در دولت یازدهم و دوازدهم تلاش این بوده است که نرخ حضور بخش خصوصی واقعی در خصوصی‌سازی‌ها افزایش و به موازات آن نرخ حضور خصولتی‌ها یا شبه‌دولتی‌ها کاهش یابد. این امر محقق شده است. مجموعه بخش خصوصی واقعی‌ای از واگذاری‌ها تا قبیل از دولت یازدهم تا ۱۸ درصد بوده است که بعد از دولت یازدهم با مجموعه تلاش‌های صورت‌گرفته این رقم به ۶۸ درصد رسیده است. در یک ساله دولت دوازدهم؛ یعنی از مرداد ۹۶ که دولت دوازدهم روی کار آمده است تا امروز، هرچه واگذاری داشته‌ایم حتی یک ریال هم به شبه‌دولتی‌ها نبوده است. مشاور رئیس سازمان خصوصی‌سازی درباره داشتن معارض زمین نیروگاه منجیل هم تأکید می‌کند که این مسئله در شرایط واگذاری و آگهی مزایده درج شده و با وجود داشتن معارض، شرکت تابان‌هور اقدام به خرید نیروگاه کرده است.

خبر

جهانگیری:

هنوز حدود ۳۰ درصد رسوب کالا در انبارهای گمرک وجود دارد

● معاون اول رئیس‌جمهور بر ضرورت تلاش جدی در راستای سرعت‌بخشیدن به رویه‌های گمرکی و بهبود جریان ترخیص کالا تأکید کرد و گفت: با وجود تصمیمات و راهکارهای اتخاذشده هنوز حدود ۳۰ درصد رسوب کالا در انبارهای گمرکی وجود دارد. به گزارش تسنیم، اسحاق جهانگیری صبح دیروز پس از بازدید از انبارهای گمرک تهران در جلسه بررسی مشکلات واردات و صادرات با بیان این مطلب به بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت دستور داد در سریع‌ترین زمان ممکن موانع پیش‌روی ترخیص کالا و مقررات زائد را بردارند و گفت: گمرک انصافاً در سال‌های اخیر تغییر و تحولات مثبتی را ایجاد و تسهیلات مناسبی برای صادرکنندگان و واردکنندگان کشور فراهم کرده است. او با بیان این مطلب افزود: در شرایط جدید پیش‌رو نیز دست‌اندرکاران گمرک همراهی مثبت و سازنده‌ای از خود نشان داده‌اند که البته از مدیران واقعی انتظار می‌رود در این‌گونه مواقع ریسک‌پذیری داشته باشند و تصمیمات سریع اتخاذ کنند. معاون اول رئیس‌جمهوری گفت: بخش خصوصی انتظار دارد با توجه به شرایط دشوار پیش‌روی کشور، موانع فراروی ترخیص کالا برطرف شود. امیدواریم با تصمیمات اتخاذشده از سوی دولت، شاهد سرعت‌بخشیدن به روند رویه‌رشد ترخیص کالا از گمرک باشیم. او در این جلسه بر ضرورت تلاش جدی در جهت سرعت‌بخشیدن به رویه‌های گمرکی و بهبود جریان ترخیص کالا تأکید کرد.

افزایش ۱۸ درصدی تورم کالاهای صادراتی

● شاخص قیمت کالاهای صادراتی در فصل بهار ۱۳۹۷ برابر با ۲۲۶۲ است که نسبت به فصل زمستان سال ۱۳۹۶، ۱۸/۱ درصد افزایش داشته است. به گزارش مرکز آمار ایران، با توجه به اینکه قیمت کالاهای صادراتی یکی از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر میزان مبادلات خارجی کشورها و نیز یکی از عوامل تعیین‌کننده رابطه مبادله است، تغییرات آنها از اهمیت بالایی برخوردار است. در طرح شاخص قیمت کالاهای صادراتی از کلیه کدهای تعرفه صادراتی کشور در سال ۱۳۹۰ (سال پایه) استفاده می‌شود. روش جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از آمارهای ثبتی گمرک جمهوری اسلامی ایران (ارزش به‌صورت ریالی و دلاری، کشور مبدا و مقصد، نحوه حمل‌ونقل و نرخ ارز) صورت گرفته است. طبقه‌بندی مورد استفاده سیستم طبقه‌بندی نظام هماهنگ‌شده توصیف و کدگذاری (HS) است. نتایج حاصل از این طرح در سطح کل کشور و برای تمامی ۲۰ گروه اصلی طبقه‌بندی HS قابل انتشار است.

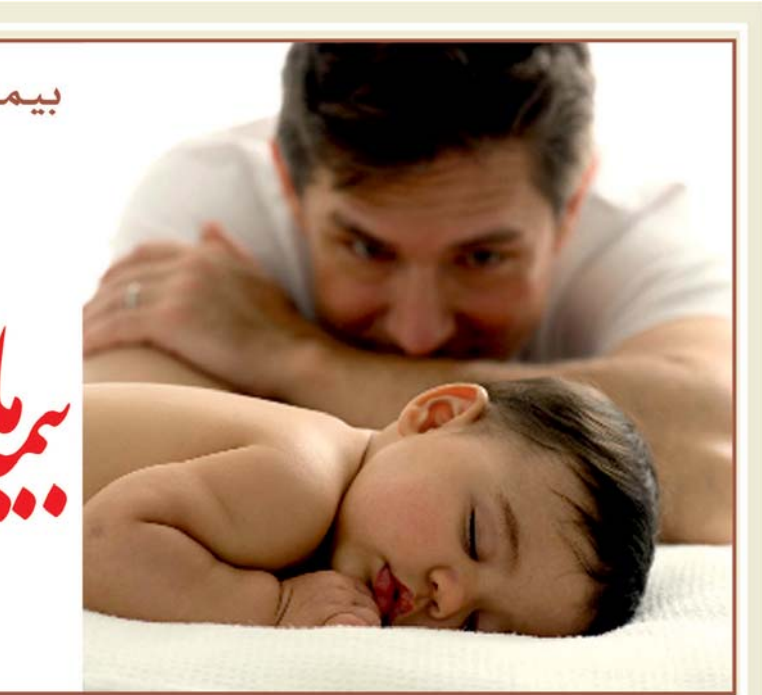
تورم کالاهای وارداتی ۴۴ درصد افزایش یافت

● شاخص قیمت کالاهای وارداتی در فصل بهار سال ۱۳۹۷ برابر با ۷۱۲/۸ بود که نسبت به فصل زمستان سال ۱۳۹۶، ۴۴/۲ درصد افزایش داشته است. به گزارش مرکز آمار ایران، در نظام آمارهای قیمت، کالاهای وارداتی برای مقاصد متعددی به کار گرفته می‌شوند. شاخص قیمت کالاهای وارداتی، روند تغییرات قیمت محصولات عرضه‌شده از خارج به داخل کشور را در دوره زمانی مشخص نشان می‌دهد. با توجه به اینکه قیمت کالاهای وارداتی یکی از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر میزان مبادلات خارجی کشورها و نیز یکی از عوامل تعیین‌کننده رابطه مبادله بوده، تغییرات آنها از اهمیت بالایی برخوردار است. در طرح شاخص قیمت کالاهای وارداتی از کلیه کدهای تعرفه وارداتی کشور در سال ۱۳۹۰ (سال پایه) استفاده می‌شود.

فروش نفت به بابک زنجانی‌ها ممنوع

پیشینه افرادی که چنین دروغ‌های بزرگی را به زبان می‌آورند، ضرورت پاسخ‌گویی به آنها را منتفی کند، اما ازآنجاکه به نظر می‌آید در پس این جریان‌سازی‌ها، اهداف دیگری نهفته است، به اطلاع افکار عمومی می‌رسانیم که وزارت نفت از مدت‌ها پیش بدون حیاهو، همه راه‌های مطمئن فروش نفت را بررسی کرده و تمهیدات لازم را در نظر گرفته است تا در شرایط سخت تحریم بتواند در حد مقدورات نسبت به فروش نفت اقدام کند. لازم است مدعیان کم‌کاری وزارت نفت، اطلاعات دقیق و مستند این مشتریان «تشنه» را که می‌گویند وزارت نفت از فروش نفت به آنها خودداری کرده، برای رسیدگی به وزارت نفت، کمیسیون ذی‌ربط مجلس شورای اسلامی، سازمان بازرسی کل کشور و دیگر

اداره کل روابط عمومی وزارت نفت در اطلاعیه‌ای اعلام کرد: وزارت نفت از مدت‌ها پیش بدون حیاهو، همه راه‌های مطمئن فروش نفت را بررسی کرده و تمهیدات لازم را در نظر گرفته است تا در شرایط سخت تحریم بتواند در حد مقدورات برای فروش نفت اقدام کند. به گزارش گروه اقتصادی خبرگزاری تسنیم، اداره کل روابط عمومی وزارت نفت در خصوص توجه وزارت نفت به موضوعات مربوط به فروش نفت ایران اطلاعیه‌ای صادر کرد. در این اطلاعیه آمده است: «به‌تازگی برخی افراد در اظهاراتی مدعی شده‌اند درحالی‌که بازار تشنه نفت ایران است، وزارت نفت به عمد از فروش نفت خودداری می‌کند. دراین‌باره لازم است نکاتی به آگاهی عموم برسد. هر چند شاید نگاهی به نام و

www.iraninsurance.ir

بیمه‌ایران؛ آرامش بی‌پایان

بیمه‌ایران؛ بیمه‌ایرد

بیمه‌ایران

توسعه سرمایه‌گذاری ایران ۱۳۱۴

www.sharghdaily.ir